

Å lage ringer i vannet

Norges musikkhøgskoles engasjement i utviklingsprosjekter

Ingrid Maria Hanken

Mange norske høyere utdanningsinstitusjoner har vært og er involvert i ulike prosjekter i utviklingsland. Dette gjelder også Norges musikkhøgskole, som for tiden deltar i tre større prosjekter; ett i Georgia, ett i Øst-Afrika, og ett i det sørlige Libanon.

Men hva slags begrunnelser kan man gi for at en norsk utdanningsinstitusjon som Norges musikkhøgskole skal sette i gang og drive slike prosjekter? Det er ikke umiddelbart gitt at det er bred forståelse og aksept for at utviklingsarbeid skal inngå som en del av Norges musikkhøgskoles portefølje. Selv om disse prosjektene for en stor del blir eksternt finansiert, så vil institusjonen måtte bruke tid og energi på sitt engasjement. Det er derfor viktig at NMH har gjennomtenkte begrunnelser for hvorfor man ønsker å involvere seg i prosjekter i utviklingsland. I denne artikkelen ønsker jeg å diskutere hva slags argumenter som kan gis for å bidra inn i utviklingsprosjekter. Siden jeg selv har vært en aktiv pådriver for NMHs deltakelse i disse prosjektene i min rolle som prorektor 2006–13, er ikke dette en nøytral analyse av mulige begrunnelser. Det er snarere et forsøk på å tydeliggjøre de argumentene det daværende rektoratet la til grunn for at NMH skulle engasjere seg i utviklingsarbeid. Jeg vil her først og fremst fokusere på vårt engasjement i Libanonprosjektet.

Kultur som menneskerett

Et argument har å gjøre med at NMH som kulturinstitusjon bør bidra til å sikre det som kalles kulturelle menneskerettigheter i områder hvor disse er truet. I artikkel 27 i FNs menneskerettighetskonvensjon (FN, 1948) står det at «Enhver har rett til fritt å delta i samfunnets kulturelle liv, til å nyte kunst og til å få del i den vitenskapelige fremgang og dens goder.» Kulturelle rettigheter er med andre ord definert som en

del av de universelle menneskerettighetene, og dette følges også opp i FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (FN, 1966b), hvor betydningen av tiltak for bevaring, utvikling og utbredelse av kultur framheves. Retten til å oppleve, uttrykke og videreutvikle *egen* kultur stadfestes også i UNESCOs konvensjon om kulturelt mangfold (UNESCO, 2005). Her understrekes at innenfor rammen av demokrati, toleranse, sosial rettferdighet og gjensidig respekt, er kulturelt mangfold nødvendig for fred og sikkerhet både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Dette er også fanget opp i norske strategidokumenter for utviklingspolitikken, hvor man sier at denne bygger på «... en anerkjennelse av at ethvert folk har rett til å utvikle og pleie sin egen kultur, og at enhver kultur har verdier som må respekteres og bevares, som en forutsetning for mangfold globalt» (Utenriksdepartementet, 2005, s. 7).

Som det framgår av det foregående sitatet, definerer norsk utviklingspolitikk seg i stor grad som *rettighetsbasert*, og både i St.meld. nr. 35 (2003–2004) *Felles kamp mot fattigdom* og i Meld. St. 19 (2012–13) *Regjeringens internasjonale kulturinnsats*, fokuseres det spesielt på Norges ansvar for å sikre menneskerettighetene. Man bygger her på FNs menneskerettighetserklæring (FN, 1948) og konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, samt økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (FN, 1966 a og b). Også kulturelle rettigheter skal omfattes av denne utviklingspolitikken: I begge de refererte stortingsmeldingene understrekes det at norsk bistand til utviklingssamarbeid innenfor kultur skal fremme menneskerettighetene. Dette skal skje gjennom ulike utviklingstiltak, og gjennom støtte til oppbygging av institusjoner som har betydning for et fritt og variert kulturliv og kulturminnevern. Det understrekes at «Norge har et særskilt ansvar som et av verdens rikeste land. Vi står overfor et etisk krav til å gjøre noe med uretten og påvirke utviklingen i positiv retning når vi har mulighet til det» (St. meld. nr. 35, 2003–2004, s. 1) Spørsmålet om hvem som er «vi» i denne sammenhengen, kommer jeg tilbake til.

I *Kulturutredningen 2014* (NOU, 2013:4) argumenteres det for at kulturvirksomhet ikke bare er en menneskerett, men at den også kan bidra til å *sikre* menneskerettighetene: Den bidrar blant annet til å oppfylle ytrings- og informasjonsfriheten. Det framheves også at kunst- og kulturinstitusjonene «utgjør en viktig del av infrastrukturen i samfunnet som sikrer at ytringsfriheten får et substansielt innhold» (ibid., s. 66). Ikke minst framheves kunstens kritiske rolle i samfunnet:

Kunsten kan slik snu om på de selvsagte virkelighetsoppfatningene som ligger til grunn for politiske beslutningsprosesser. Dette kan blant annet skje ved at kunsten gjør marginaliserte grupper synlige for det politiske fellesskapet (ibid., s. 66)

Den samme troen på kulturens betydning for demokratiet og samfunnsendring finner man i Meld. St. 19 (2012–2013, s. 49):

Å styrke de kulturelle rettighetene er et mål i seg selv og et middel til å styrke det sivile samfunn som drivkraft og endringsagent for utvikling og til mer åpne og demokratiske samfunn.

Når det gjelder de palestinske flyktingenes kulturelle rettigheter, må man kunne slå fast at de møter mange utfordringer på dette området, og de kan klart defineres som en marginalisert gruppe. De er forvist fra sitt land og må bo i flyktingleire. De har ikke rett til skolegang i libanesiske skoler, men er henvist til skoler som drives i FN-regi (Ghandour, 2001). Kvaliteten på undervisningen i disse skolene er ikke alltid så god, og det gis ingen form for musikkopplæring i skolene (Jordhus, 2010). De har få muligheter til å utvikle og pleie sin egen kultur, og det utdannes ingen musikere eller musikk lærere som kan videreføre og videreutvikle tradisjonen eller fungere som kritiske stemmer. De kultursentrene som den ideelle organisasjonen Beit Atfal Assumoud har opprettet og driver i flyktingleirene spiller derfor en avgjørende rolle for å ivareta palestinske flyktingers kulturelle rettigheter, og de utgjør en form for kulturell infrastruktur i leirene og kan fungere som «endringsagenter». En vesentlig del av NMHS engasjement i Libanon er å bidra inn i det arbeidet som Beit Atfal Assumoud driver i leirene.

Kulturens betydning for utvikling

Det framgår av det foregående at retten til kultur er en menneskerettighet, men at det også blir framhevet at kulturaktiviteter har en samfunnsbyggende rolle. Dette peker på den spesielle funksjon som kunsten og kulturen har for samfunnsutviklingen; kunsten og kulturen er kanaler for ytrings- og informasjonsfriheten og kan bidra med kritiske perspektiver og synliggjøring av marginaliserte grupper. Kulturaktiviteter bidrar også til et levende demokrati gjennom å tilføre samfunnet arenaer og møteplasser som muliggjør et offentlig liv: Konsertlokaler, festivaler og enkeltarrangementer gir folk mulighet til å møtes og bidrar til en sivil offentlighet. Det understrekes i UD's strategiplan der det står:

Kulturelle institusjoner og organisasjoner er av vital betydning for et levende sivilisert samfunn og en fungerende offentlighet basert på bred folkelig deltakelse (Utenriksdepartementet, 2005, s. 19).

Kultursentra, slik som de Beit Atfal Assumoud har etablert i de palestinske flyktningleirene, vil ut fra et slikt perspektiv fungere som en viktig infrastruktur for ulike kulturaktiviteter og tilby møteplasser hvor ideer og impulser kan formidles og meninger kan brytes.

Et viktig element i oppbyggingen av en infrastruktur er å sikre tilgang på relevant kulturfaglig kompetanse lokalt. Det finnes ingen formalisert utdanning for kulturarbeidere eller –lærere i Libanon, og en viktig del av Libanonprosjektet har derfor vært å skolere noen av de eldste ungdommene som har vært med lengst i prosjektet, slik at de kan fungere som assistentlærere. En annen viktig komponent har vært det treårige *X-Art* programmet som NMH har vært involvert i. Her har palestinske og libanesiske kulturarbeidere og lærere innenfor ulike kunstarter fått didaktisk og kunstfaglig etterutdanning. Dette har bidratt til å styrke kompetansen i området, men det har også bidratt til bedre kontakt mellom folkegrupper som normalt ikke samarbeider, snarere tvert imot. Sunni-muslimer, shia-muslimer og kristne, palestinere og libanesere har gjennom dette prosjektet måttet samarbeide og besøke hverandres «territorier». Det er stort behov for å videreføre dette prosjektet. NMH har derfor søkt Utenriksdepartementet om støtte til et tre-årig kompetanseutviklingsprosjekt i det sørlige Libanon, nettopp fordi det er så viktig å bygge opp en infrastruktur som muliggjør en bærekraftig og selvstyrt utvikling på sikt.

Kulturutredningen framhever også kulturens betydning som «sosialt lim», noe som styrker samholdet mellom folk og er en kilde til opplevelse av identitet og tilhørighet. Det å bruke kulturarven som en positiv ressurs for identitetsutviklingen er en av målsettingene i Regjeringens strategi for kultursamarbeid (Utenriksdepartementet, 2005). Dette prinsippet er også blitt vektlagt i Libanonprosjektet. At det har hatt betydning for de involverte kommer klart fram i Kippenes (2007) spørreundersøkelse blant deltakerne i den palestinske flyktningleiren Rashedieh. Resultatene bekreftes også i Jordhus' (2010) og Ruuds (2011) intervjustudie blant deltakerne. Flere av dem framhever at de opplever en sterk samhørighet med de andre deltakerne, og sier at de oppfatter dem som sin familie. Det blir også framhevet at musikkaktivitetene bidrar til å bekrefte deres palestinske identitet.

Ruud (2011) finner også indikasjoner på flere helsebringende virkninger av musikkaktiviteten i flyktningleiren som kan ha sammenheng med at det nettopp er en kulturaktivitet: Helse forstås her i betydningen «subjektiv opplevelse av økt velvære og bedret livskvalitet» (ibid., s. 63). Musikken bidrar til at deltakerne opplever det

Ruud kaller «vitalitet og selvopplevelser», det vil si at de får estetiske opplevelser, og at musikken kan forandre deres stemningsleie og gi dem energi. De opplever også mestringsglede og anerkjennelse fordi de lærer å spille et instrument, og de opplever en større mening i livet gjennom å dyrke sin egen musikktradisjon og få mulighet til å føre den videre; de tilbys håp for framtiden.

Man kan ut fra dette hevde at prosjektet har sin særlige verdi i kraft av å tilby utøvende og skapende musikkaktiviteter. Kulturaktiviteter har dermed et potensiale som andre aktiviteter eller prosjekter ikke har. Dette understrekes også i St.meld. 35 (2003–2004), hvor det slås fast at kulturutveksling mellom Norge og land i sør er basert på at kunst- og kulturaktiviteter kan være utviklingsfremmende i seg selv, men at de også har en *merverdi*. Det er ikke minst denne evnen til å virke ut over seg selv, eksempelvis i forhold til helse, som gjør kultur til et viktig utviklingspolitisk samarbeidsområde.

Behovet for slike identitets- og helsebringende tiltak blant de palestinske flyktningene er tydelig illustrert av Ghandour (2001) som, med utgangspunkt i Ericksons teori om menneskelig utvikling, beskriver hvordan palestinerne på hvert stadium i utviklingen havner på den negative siden i Ericksons polære skjema: «First mistrust, then shame, which moves on to guilt, inferiority and identity diffusion...» Hun understreker spesielt hvor vanskelig det er for unge palestinske flyktninger å bygge opp en positiv identitet under livsvilkår som er så utfordrende:

How can a Palestinian child become a Palestinian? From where can he or she acquire a strong belief in continuity? What will he or she believe in – poverty, abuse, trauma, and insecurity? Who serves as his or her role model – an unemployed father, an exhausted mother, an unjust rule, or a hostile neighbor? Barring such identification, shame and guilt seep easily into the formulation of Palestinian self-identity! (ibid., s. 157)

Med dette som bakgrunn blir det viktig at Libanonprosjektet kan tilby deltakerne nye og mer positive roller. Kippernes sier det slik: «Musikkgruppa er en arena der barna kan få prøve seg i nye roller og være med på å presentere et annet bilde av seg selv» (2007, s. 60). Det samme framheves av Storsve, Westby og Ruud (2012), som spesielt viser til jentenes muligheter for å flytte grensene for stereotype kjønnsroller de er plassert inn i, og de unge palestinske assistentlærernes mulighet for å utvikle seg i lederroller.

Uansett hva slags oppfatning vi måtte ha av konflikten i Midtøsten, må vi forholde oss til at vi står overfor en humanitær utfordring av dimensjoner blant palestinske flyktninger. Utfordringen omfatter blant annet mangelen på kulturelle rettigheter og

en manglende infrastruktur for å ivareta disse rettighetene. Samtidig har vi sett at det kan argumenteres for at nettopp kulturaktiviteter er viktige virkemidler for å bedre situasjonen, ikke minst fordi de kan gi svake grupper en mulighet for å uttrykke et håp for framtiden:

Why does culture matter[...] for development and for the reduction of poverty? The answer is that it is in culture that ideas of the future as much as of those about the past, are embedded and nurtured. Thus, in strengthening the capacity to aspire, conceived as a cultural capacity, especially among the poor, the future-oriented logic of development could find a natural ally, and the poor could find the resources required to contest and alter the conditions of their poverty (Appadurai, 2004, s. 59).

Spørsmålet gjenstår: Hvem er det St. meld. nr. 35 (2003–2004) sikter til når det står at «Vi står overfor et etisk krav til å gjøre noe med uretten og påvirke utviklingen i positiv retning når vi har mulighet til det» (Ibid., s. 1)? Er Norges musikkhøgskole inkludert i dette «vi»?

Å ha et samfunnsansvar – og ta det

I styringsdokumentene fra Utenriksdepartementet framgår det at norske kulturinstitusjoner og – organisasjoners kompetanse og engasjement har spilt en avgjørende rolle i utviklingsprosjekter som er gjennomført, og at man forutsetter et fortsatt engasjement fra fagmiljøene. I Strategiplanen (Utenriksdepartementet, 2005) framheves nettopp den viktige rolle norske fagmiljøer har for å sikre den faglige kvaliteten i prosjektene, men også fordi «[g]jennom direkte samarbeid mellom fagmiljøene etableres brede kontaktflater og alternative kanaler til viktige utenriks- og utviklingspolitiske målgrupper» (ibid., s. 13). Hvis norsk utviklingspolitikk skal kunne realiseres, forutsetter det med andre ord at norske kulturinstitusjoner og – organisasjoner involverer seg i utviklingsprosjekter. Den jobben kan ikke gjøres av UD og NORAD alene.

Tilsvarende stiller Kunnskapsdepartementet krav til alle norske høyere utdanningsinstitusjoner om å ta et samfunnsansvar. Det framgår av ett av målene som departementet har fastsatt som felles for alle institusjonene i universitets- og høyskolesektoren:

Universiteter og høyskoler skal være tydelige samfunnsaktører og bidra til internasjonal, nasjonal og regional utvikling, formidling, innovasjon og verdiskaping (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 4)

Ut fra dette må man konkludere med at Norges musikkhøgskole, både som kulturinstitusjon og høyskole i ett av verdens rikeste land, har et klart samfunnsansvar for å bidra på ulike måter til utviklingen i land og regioner som er verre stilt enn oss.

Samtidig framheves det fra flere hold, ikke minst fra norske kunstnere og kulturarbeidere som har vært involvert i utviklingsprosjekter, at det på kulturområdet er en langt større grad av gjensidighet mellom «giver» og «mottaker». I Strategiplanen uttrykkes dette slik:

Felles for kultursamarbeid og forskjellige former for idrettssamarbeid er at virksomheten er grunnleggende kommunikativ og kontaktskapende, og bidrar til berikende impulsutveksling, nettverksbygging og kompetanseutvikling for alle involverte parter. Kulturell aktivitet og idrett skaper møteplasser for gjensidig og likeverdig samarbeid mellom aktører i Norge og i samarbeidslandene i sør, i motsetning til en mer ensidig overføring av kompetanse og ressurser fra nord til sør. Dette er unikt i utviklingssammenheng (Utenriksdepartementet, 2005, s. 7).

For Norges musikkhøgskole innebærer deltakelse i utviklingsprosjekter slik som dette i Libanon derfor ikke bare en plikt, men på mange måter en berikelse både for ansatte og studenter som er involvert. Dette vil igjen ha ringvirkninger inn i det norske samfunnet som kan dra nytte av den kompetansen i vid forstand, som deltakelsen generer. Dette vil jeg utdype nærmere nedenfor.

Utviklingsprosjekter som læringsarenaer

Studentpraksis har vært en helt sentral komponent i Libanonprosjektet fra første stund, og dette har vært et hovedargument for prosjektets berettigelse ved NMH. Hvert år siden 2005 har 3. årskullet på kandidatstudiet i musikkpedagogikk hatt et ca. 10 dagers opphold, hvor de dels har bidratt i undervisning og ulike musikkaktiviteter i Rashedieh-leiren, men også hatt konserter i libanesiske skoler. Noen musikkterapistudenter har også deltatt enkelte år. Brit Ågot Brøske Danielsen (2012) har gjort en undersøkelse av hva slags betydning denne formen for praksis har sammenliknet med en mer «normal» praksis i norske opplæringsinstitusjoner. Hun viser til at man

i tenkningen rundt lærerpraksis ofte sikter mot praksissituasjoner med «reduert kompleksitet». Libanon-praksisen representerer i den forstand det motsatte: studentene møter en svært ukjent situasjon, de mangler et felles språk med barna, ramme faktorene er utfordrende, de forutsettes å kunne bruke mange andre instrumenter enn sitt hovedinstrument, og de må samarbeide med mange flere medstudenter enn de vanlige praksisgruppene på 2–4 studenter. Det er derfor verd å merke seg at studentene gir uttrykk for at denne praksisen er den viktigste læringserfaringen de har hatt i hele studiet. Det synes som om den i kraft av sin kompleksitet trigger viktige prosesser i retning av å utvikle en profesjonsidentitet: «Det kan se ut som studentenes opplevelser av seg selv i møte med en ukjent kultur bidrar til bevisstgjøring av eget ståsted, egne valg og handlinger» (Brøske Danielsen, 2012, s. 99). I tillegg gir praksisen en opplevelse av mestring. Studentene i Brøske Danielsens materiale oppfatter seg selv som kompetente lærere, nettopp fordi de klarer å beherske denne kompleksiteten, og de opplever seg som egnet for det yrket de har valgt. Ikke minst oppfatter de praksisen som betydningsfull fordi de får en sterk opplevelse av at det de kan bidra med som musikkpedagoger, har en stor verdi for barna. De erfarer at de kan gjøre en forskjell.

Brøske Danielsens analyse baserer seg på loggene til 13 studenter i ett studentkull, men betydningen av Libanonprosjektet for studenter som har hatt praksis der, er også dokumentert gjennom en evaluering som ble gjennomført i 2011 (Norges musikkhøgskole, 2011). Alle studenter som har deltatt i Libanon på ett eller annet tidspunkt, ble bedt om å besvare et spørreskjema. 52 % besvarte skjemaet som besto av både avkryssninger på en skala og mulighet for fritekstkommentarer. Resultatene støtter klart opp om Brøske Danielsens funn, blant annet at studentene gjennom å mestre komplekse situasjoner får styrket tro på sin egen kompetanse. En student sier det slik:

«... jeg føler jeg er mindre redd for å møte barn uansett hvem de er og hva slags bakgrunn de har. Jeg måtte teste å gjøre ting jeg ikke hadde gjort før, i Libanon, og det har gitt meg større tro på at jeg kan klare ting selv om det er nytt og jeg ikke har erfaring» (Norges musikkhøgskole, 2011, s. 12).

Det å tilby en praksiserfaring som er så kompleks og utfordrende sammenliknet med den praksisen studentene deltar i i Norge, synes dermed å ha en verdi i seg selv sett i forhold til å utvikle en trygghet som profesjonsutøver.

Fritekstkommentarene fra evalueringen understøtter også Brøske Danielsens funn om at denne praksisen trigger studentenes refleksjon rundt sin profesjonsidentitet og styrker deres tro på at de har valgt et yrke hvor de kan bidra positivt til andre menneskers liv. Det framkommer også mange synspunkter på at praksiserfaringene fra

Libanon oppleves å ha overføringsverdi til en norsk virkelighet. En student uttrykker dette slik:

Dette prosjektet er så viktig. Studenter ved NMH får en bredde i sin kompetanse som går langt ut over det andre institusjonen kan tilby. Denne kompetansen gjør studentene mer kvalifiserte til å møte den flerkulturelle skolen vi har i Norge i dag og skaper forståelse og toleranse for ulike religioner, trossamfunn, livssyn og kulturer. I tillegg er det med på å gi studentene en bredere og kvalitativ praksis. (Norges musikkhøgskole, 2011, s. 21)

Studentene gir i sine besvarelser uttrykk for at de har utviklet større tålmodighet, respekt, toleranse, kommunikasjonsevne og kulturforståelse, men også mer konkrete ferdigheter som å bruke flerbruksarrangementer, gruppeledelse, didaktisk improvisasjon, band-metodikk m.m. Det norske samfunn blir stadig mer flerkulturelt og det musikkpedagogiske feltet har en utfordring med hensyn til å inkludere ikke-etnisk norske i musikkopplæring og – aktiviteter. Det er svært liten deltakelse fra innvandrer miljøer i kor, korps og kulturskoler, og det er derfor stort behov for musikkpedagoger med en bredere kulturkompetanse for å kunne møte disse utfordringene.

Nye kompetansebehov

Som Even Ruud påpeker, kan Libanonprosjektet karakteriseres som et «community music»- prosjekt. Dette begrepet fanger inn et mangfold av musikkaktiviteter som foregår utenom tradisjonelle opplæringsarenaer hvor «intensjoner om at personlig og sosial velvære er like viktig som den musikalske læringen, og at musikk er en kilde til å samle mennesker og styrke kollektiv og personlig identitet» (Ruud, 2011, s. 60). Ruud viser til at det dukker opp mange nye praksiser og arenaer, slik som rockeband i fengsler, musikkaktiviteter i asylmottak o. lign. hvor det stilles andre kompetansekrav enn de rent faglige til de som skal lede slike aktiviteter. Ruud argumenterer ut fra dette for at det er behov for en ny yrkesgruppe: «The health musicians»:

I would suggest, however, that in the near future, we will need a new kind of musician, therapist, community musician, and music educator – *a health musician*, if you will – with the necessary musical and performative skills, the methodological equipment, and the theoretical familiarity, and, not

the least, the personal, ethical, and political values to best carry out these health-musicking projects (Ruud, 2012, s. 95).

Norges musikkhøgskole har de senere årene utvidet sitt engasjement nettopp i retning av *community music*, hvor ikke bare de framtidige musikkpedagogene og musikkterapeutene, men også utøverne skal utvikle sin kompetanse til å fungere i forhold til nye målgrupper og på nye arenaer slik som fengsler, asylmottak, ungdomsklubber m.m. Prosjekter som dette i Libanon synes å være svært egnet til å tilegne seg nødvendig fagdidaktisk kompetanse. Ikke minst synes det å trigge studentenes refleksjoner rundt det Ruud kaller «personal, ethical, and political values» og deres profesjonsidentitet.

NMHs lærere i Libanonprosjektet har opparbeidet seg en helt spesiell kompetanse når det gjelder å veilede musikkpedagogikk-studenter som skal virke i slike komplekse praksissituasjoner. Denne kompetansen har også vist seg å ha overføringsverdi til veiledning av utøvende studenter som skal delta i *community music* prosjekter i Norge.

De Fou-prosjektene som har fulgt i kjølvannet har også stor betydning både for å utvikle en kunnskapsbase om kulturprosjekter som utviklingshjelp, og for hvordan ulike former for praksis kan bidra til profesjonsutvikling. Det er også utviklet metoder og læremidler som kan brukes i liknende prosjekter, både i utviklingsland, men også i ulike *community music*-prosjekter her i Norge. Alt i alt har også fagpersonalet ved NMH utvidet sin kompetanse gjennom dette prosjektet i retninger som kan ha viktige ringvirkninger også i Norge.

Å lage ringer i vannet

Når man står overfor de store utfordringene i samfunnet som fattigdom, undertrykkelse, krig, marginalisering, arbeidsløshet osv. så er det lett å føle seg maktesløs. Man kan med god grunn stille seg spørrende til hva en liten musikkhøgskole langt her nord kan gjøre med alt dette. Jeg har her forsøkt å argumentere for at det lille vi kan gjøre faktisk gjør en forskjell for de menneskene som blir berørt, og – ikke minst – at vi har et etisk ansvar for å bidra på de måtene vi kan. For NMH har det hele tiden vært viktig å tenke ringvirkninger. Dette mener vi man først og fremst oppnår ved å bygge opp *kompetanse*. Denne kompetanseoppbyggingen skjer dels i Libanon blant de unge deltakerne som fungerer som assistentlærere, og blant palestinske og libanesiske kulturarbeidere og – lærere gjennom *X-art* programmet og videreføringen av dette. Kompetanseutviklingen vil også omfatte lærere og studenter ved NMH, som dermed

står bedre rustet til å kunne gå inn i andre utviklingsprosjekter, men som ikke minst vil kunne møte utfordringer vi har her i Norge når det gjelder et inkluderende kulturliv.

Referanser

- Appadurai, A. (2004). The capacity to aspire: Culture and the terms of recognition. In Rao, V. og Walton, M., Eds., *Culture and public action* (pp. 59–84). Stanford, Calif.: Stanford Social Sciences.
- Brøske Danielsen, B. Å. (2012). Praksisbegrepet i musikk lærerutdanning. I Brøske Danielsen, B. Å. og Johansen, G., eds., *Educating music teachers in the new millennium. Multiculturalism, professionalism and music teacher education in the contemporary society. A report from a research and development project* (pp. 89–108). Oslo: Norges musikkhøgskole. NMH-publikasjoner 2012:7.
- FN (1966a). *Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter*.
- FN (1966b). *Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter*.
- FN (1948). *Verdenserklæring om menneskerettigheter*.
- Ghandour, N. (2001). Meeting the needs of Palestinian refugees in Lebanon. In Aruri, N., Ed., *Palestinian refugees. The right to return* (pp.152–161). London: Pluto Press.
- Jordhus, T. (2010). *Musikkpedagogikk som utviklingshjelp? En studie av kulturelle utviklingsprosjekter og deres rolle i norsk utviklingspolitikk*. Masteroppgave, Norges musikkhøgskole.
- Kippenes, A. K. R. (2007). *Musikk som buffer for barn. En studie av en musikkgruppe som mestringsarena i en flyktingleir i Libanon*. Masteroppgave, Norges musikkhøgskole.
- Kunnskapsdepartementet (2013). *Tildelingsbrev til Norges musikkhøgskole*. Meld. St. 19 (2012–13). *Regjeringens internasjonale kulturinnsats*.
- Norges musikkhøgskole (2011). *Evaluering av Libanon-prosjektet basert på tilbakemeldinger fra involverte lærere ved NMH, studenter ved NMH og samarbeidspartnere i Libanon*.
- NOU 2013:4. *Kulturutredningen 2014*.
- Ruud, E. (2012). The New Health Musicians. In MacDonald, R., Kreutz, G. og Mitchell, L. Eds., *Music, health and wellbeing* (pp. 87–96). Oxford: Oxford University Press.

- Ruud, E. (2011). Musikk med helsekonsekvenser. I Holgersen, S-E. & S. Graabræk Nielsen (red.), *Nordisk musikkpedagogisk forskning. Årbok 12, 2010* (pp. 59–80). Oslo: Norges musikkhøgskole, NMH-publikasjoner 2011:2.
- St. meld. Nr. 35 (2003–2004) *Felles kamp mot fattigdom*.
- Storsve, V., Westby, I. A. og Ruud, E. (2012). Hope and recognition. A music project among youth in a Palestinian refugee camp. In Brøske Danielsen, B. Å. og Johansen, G., Eds., *Educating music teachers in the new millenium. Multiculturalism, professionalism and music teacher education in the contemporary society. A report from a research and development project* (pp. 69–88). Oslo: Norges musikkhøgskole. NMH-publikasjoner 2012:7.
- UNESCO (2005). *Konvensjonen for vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk*.
- Utenriksdepartementet (2005). *Strategi for Norges kultur- og idrettsamarbeid med land i sør (2006–2014)*.